

Retoryka zreinterpretowana Rhetoric reinterpreted

13 (1) 2026

ISSUE EDITOR: EWA MODRZEJEWSKA

EWA MODRZEJEWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0003-0913-7540>

e.modrzejewska@uw.edu.pl

Retoryka zreinterpretowana – wprowadzenie Rhetoric reinterpreted – introduction

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).
The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

EWA MODRZEJEWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0003-0913-7540>

e.modrzejewska@uw.edu.pl

Retoryka zreinterpretowana – wprowadzenie

Retoryka od swoich antycznych początków była nie tylko sztuką przekonywania, lecz także narzędziem rozumienia świata. Współcześnie – w epoce intensywnych przemian kulturowych, komunikacyjnych i technologicznych – jej niezachwiany od wieków potencjał może być na nowo zreinterpretowany. Niniejszy numer podejmuje próbę uchwycenia tej dynamiki: zarówno poprzez powrót do źródeł retoryki, jak i poprzez analizę najnowszych zjawisk komunikacyjnych.

Początków retoryki, jaka do dziś się utrzymała, szuka się w czasach przemian społecznych na Sycylii w V w. p.n.e. oraz wiąże się z komunikacją oralną w sferze kulturalnej, społecznej i politycznej Grecji (Meyer i in. 2010, 20). Od dwóch i pół tysiąca lat ta dyscyplina inspirowała ludzi do działań. We wprowadzeniu do monografii *The Oxford Handbook of Rhetorical Studies* Michael J. MacDonald (2017, ebook, rozdz. *Re-evaluationg rhetoric*) konkluduje, że współcześnie retoryka ponownie staje się istotnym nurtem badawczym, który analizuje szerokie spektrum zachowań komunikacyjnych ludzi oraz nie-ludzi.

W numerze przyglądamy się temu z wielu perspektyw: od klasycznych ujęć grecko-rzymskich, przez praktyki retoryczne w sferze społecznej, aż po współczesne wyzwania związane z mediami społecznościowymi.

Pierwszy numer 2026 r. otwieramy rozważaniami włączającymi w obszar retoryki emocje i cielesność. **Joanna Kiereś-Łach** (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), w artykule pt. *Rola uśmiechu w actio: między ekspresją niewerbalną a perswazją retoryczną*, pokazuje, jak gest – pozornie spontaniczny – może stać się świadomie stosowaną mikrostrategią perswazji. Uśmiech, jak pisze autorka, wzmacnia *ethos*, buduje emocjonalny rezonans i tworzy poczucie bliskości między mówcą a odbiorcą.

Z kolei tekst **Julii Kaproń** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) przenosi nas w obszar mediów. Autorka bada retoryczną funkcję okładek prasy opiniotwórczej pod kątem budowania obrazu migrantów, analizując 158 przykładów z polskich i niemieckich tygodników. Przyjmując założenia analizy multimodalnej,

wskazuje na zróżnicowane strategie redakcyjne, a podziały te przechodzą i na linii krajowej specyfiki politycznej, i na linii programów ideologicznych danych redakcji.

Do retoryki politycznej nawiązują dwa kolejne artykuły. **Jakub Pstrąg** z Uniwersytetu Jagiellońskiego przygląda się metaforom stosowanym przez wybranych kandydatów na urząd Prezydenta RP w 2025 roku. Autor zwraca przy tym uwagę na potencjał metafory jako narzędzia kształtującego ramy kulturowe, w których obywatele interpretują rolę polityków, w tym osoby sprawującej najwyższy urząd państwowy.

Marta Kobylska (Uniwersytet Rzeszowski), w anglojęzycznym artykule pt. *The rhetorical dimension of the justification for the absence of direct military support for Ukraine in Joe Biden's statements*, pozostawia czytelników w kręgu retoryki prezydenckiej, przenosząc jednocześnie w obszar kultury amerykańskiej. W analizie pokazuje, jak prezydent USA buduje narrację politycznego realizmu, wykorzystując retoryczne strategie, które mają przekonać opinię publiczną, że powściągliwość jest formą działania, a nie bierności.

Ze sfery politycznej we współczesną kulturę komunikacji w mediach społecznościowych przenosi nas **Rebekka Lykke Ringgaard** z duńskiego Uniwersytetu w Aarhus, która bada z kolei retorykę oskarżeń w przestrzeni cyfrowej. Jej artykuł ukazuje, jak jedno oskarżenie może „krążyć i krystalizować się” w sieci, stając się polem negocjowania norm, tożsamości i moralnej legitymizacji pomiędzy audytoriami.

Ze współczesności czytelnik zabrany jest w czasy antyczne dzięki **Arkadiuszowi Cezaremu Sokolnickiemu** (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), który w artykule pt. *»Logos« in ancient Greek discourse on rhetoric: An overview* przedstawia refleksję poświęconą greckim początkom jednego z ważniejszych dla retoryki i – szerzej – filozofii pojęć.

Ważnym głosem w numerze jest tekst **Jakuba Z. Lichańskiego**, który stawia pytanie: czy kultura może obejść się bez retoryki? Odpowiedź – oparta na klasycznej definicji Kwintyliana – jest jednoznaczna: nie. Retoryka, rozumiana jako sztuka wynajdywania, porządkowania i przekazywania treści, jest podstawowym narzędziem transmisji kulturowej. „Naśladownictwo, nauczanie i język to narzędzia retoryki” – przypomina autor – a w formie swoistego *quaestio disputata* konkluduje, że bez retoryki nie ma kultury.

Numer zamyka zapis wykładu **Kacpra Andrychowskiego** (Uniwersytet Warszawski) o historii nauczania greki i łaciny do czasów odrodzenia. To tekst, który przypomina o korzeniach, ale też i wskazuje na zmiany kulturowe, które wpłynęły na (nie)obecność współczesnego nauczania łaciny jako języka żywego.

Wszystkie teksty zebrane w tym numerze łączy przekonanie, że retoryka jest nie tylko przedmiotem badań, lecz także żywą praktyką kulturową, która kształtuje nasze sposoby myślenia, działania i współistnienia. W świecie pełnym napięć – od polaryzacji politycznej po automatyzację komunikacji – retoryka staje się narzędziem niezbędnym: do rozumienia, do dialogu, do budowania wspólnoty. Mamy nadzieję, że niniejszy numer stanie się inspiracją do dalszych badań, dyskusji i reinterpretacji – bo retoryka jest procesem, a nie stanem.

Zapraszamy do przeczytania kolejnego numeru „Res Rhetorica”.

Bibliografia

- MacDonald, Michael J.** 2017. „Introduction”. W Michael J. MacDonald (red.), *The Oxford Handbook of Rhetorical Studies*, Oxford Handbooks (ebook, Oxford Academic). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199731596.013.061>.
- Meyer, Michel, Manuel Maria Carrilho, i Benoît Timmermans.** 2010. *Historia retoryki od Greków do dziś*, tłum. Zuzanna Baran. Warszawa: Wydawnictwo Aletheia.